

iskola római «állami- és magánrégiségek» címe alatt oly nehezen töltöget az iskolapadok süvölvényeinek fejébe, az e könyv lapjain minden erőszakoltság nélkül megéled, a cselekvény természetes velejárójaként kerül a maga helyére s ott azután valódi plasztikával vet mintegy árnyékot. E tekintetben ez a *Római kaland* a klasszikai oktató törekvésnek jó szolgálatot tehet: benne a vezetőfonál megbízható kézből gomolyodik tova, anélkül, hogy a bejárt területet gyanutkeltő szándékos-sággal túlzottan behálózná.

A jó kiállítású és nyomású könyvet Gedő Lipót hét rajza díszíti. Könnyű kéz munkája valamennyi, van bennük kellem és lelemény, de legalább ugyanoly mértékű hajlam is a torzításra. Ami az íróban csak fölény és illúziótlanság, azt a rajzoló már jobbára nyílt karikatúrába írja át. *Rédey Tivadar.*

Kozma Miklós: Mackensens ungarische Husaren (Verlag für Kulturpolitik, Wien, Berlin.)

A magyar háborús könyvek sorában méltón feltűnést keltett az *Egy csapattiszt naplója*, Kozma Miklós két év előtt megjelent munkája, melyet annak idején mi is méltattunk. A talpraesett könyvre, igen szép magyar sikere után most ismét visszatérünk, mert *Mackensen magyar huszárai* címen *Mirza von Schücking* fordításában német nyelven indult meg szélesebb körű útjára. A német kiadás azért is érdekes, mert ma mindenütt az ilyen egészséges történet-szemléletnek, tettekrekiszűrt és bizakodó történet-szemléletnek van kelete. A könyv már azért is méltó a nagy kultúrnyelveken való terjesztésre, mert írója őszintén és minden népet érdeklőn mutatja meg benne saját fajtáját. A fordító nehéz, de eredményes munkát végzett. A könyv kiállítása mintaszerű.

A Debreceni Szemle párizsi különszáma.

Hankiss János kitűnő tudományos folyóirata, a *Debreceni Szemle* egyik utolsó száma teljes terjedelmét a párizsi magyarok kultúrmunkájának szenteli. Hankiss János bevezetőjében méltatja a magyar tudományos élet «párizsi őrhelyét», majd átadja a szót Müller Lipótnak, az ottani Tanulmányi Központ kiváló vezetőjének, aki *A magyar kultúra párizsi intézete* címen terjedelmes tanulmányban számol be a munkaeredményekről. Helyet foglal még a számban Tóth Béla értékes tanulmánya a «nemzetiségi kérdés francia elgondolásáról» és több kisebb tanulmány, elmfuttatás.

The Magyar Muse. (*An anthology of Hungarian poetry 1400—1932.*) A fordításokban nem szabad mindig azt keresni, ami hiányzik belőlük. Kétségtelen, hogy soha fordítás az eredetit teljes tartalmi és formai hűséggel vissza nem adja. A szépségnek, a zenének, a sajátos finomságoknak egy része veszendőbe megy, elsikkad az átültetésnél. A versben a nyelv sokszor determinálja a gondolatot s a nyelveknek ellentétes jellege, természete, más ideológiája szokszor éppen a költemény lényegének hű transzponálását teszi lehetetlenné. Olykor viszont meglepő találkozások vannak. A fordítás nagyon sok szépséget át is tud menteni és ha kellő műgonddal készül, legalább is megközelíti az eredetit. Olvastam már olyan műfordítást is, amely a legszigorúbb kritikával mérve is szebb volt az eredetinel, pedig nem lehet mondani, hogy meghamisította volna azt.

Arra mindenesetre igen jók a fordítások, hogy egy idegen költőről és alkotásairól fogalmat adjanak az olvasók széles rétegeinek, akikben él a vágy más kultúrák nagy szellemei-

nek megismerésére, de az ismeretlen nyelv akadály számukra. A fordítás, amely a hivatott műfordító számára egészen különös, raffinált gyönyörűség, tulajdonképpen az ilyen olvasó számára készül, aki nem ismervén az idegen nyelvet, nem is érzi a hiányát annak, ami az eredeti szépségeiből a fordítás-retortán átdesztillálva elkallódott, hanem fenntartás nélkül élvezi a gyönyörűséget, amelyet idegen lelki tájak, távoli szellem területek ismeretlen csodáinak felfedezése szerez. Ebből a szempontból kitűnő szolgálatot tesz nekünk is, az angol olvasónak is Watson Kirkconnel magyar lírai antológiája. Az angol olvasót előtte csaknem teljesen ismeretlen szűz régiók varázslatos földjére vezeti, a magyar költészet lelkéről pedig igen hű, igen kifejező képet ad, amiért igazán hála-lások lehetünk neki.

A kötetet Herczeg Ferenc rövid, inkább ajánlószzerű előszava vezeti be s ezután a szerző bevezetése következik. Tömörré fogott, de kitűnően áttekinthető, teljes tájékoztatást adó tanulmány ez lírai költészetünk fejlődéséről a legrégebb időktől napjainkig. A tanulmányt szemléltető térkép egészíti ki. A térkép Nagymagyarország határai közt mutatja a megcsonkított, trianoni Magyarországot, pontosan feltüntetve az antológiában szereplő költők születés helyét. Ez az érdekes irodalmi földrajz nemcsak a költők legősibb gyökereit tápláló talaj ismeretével gazdagítja az egyéniség összetevőinek számát, hanem beszédes bizonyítéka annak is, mennyire messze túl terjedt a magyar kultúra alkotó szférája a hamis trianoni határokon.

A kötet összeválogatása is tudásra, izlésre és tapintatra vall. A fordító igyekezett a legszebb és legjellegzetesebb darabokat kiválogatni a legősibb népdaloktól kezdve a XVI. században kezdődő műkö-

tészetten át napjainkig. Az antológiában feltüntetett kiindulási dátum fedi a valóságot. Azután sem tehetünk kifogásokat, mert minden korszak, minden irány képviselve van. Csak az utolsó 1932-es dátum nem egészen pontos. Az antológia nem ér el egészen napjainkig, mert éppen a legújabb magyar költészet, éppen a legfiatalabb nemzedék legjelentősebb képviselői hiányzanak belőle. Hiányzik Kassák Lajos, aki pedig tulajdonképpen az expresszionizmus elindítójának tekinthető nálunk s aki maga egész külön irányt képvisel líránkban. Hiányzik Illyés Gyula, aki pedig határozottan a legújabb magyar líra első vonalában áll. De még nevek egész sora következik. Hiába keressük Szabó Lőrincet, Fodor Józsefet, Erdélyi Józsefet, Nadányi Zoltánt, Sárközy Györgyöt, Bartalis Jánost, vagy a legújabb katolikus költészet tehetséges ígérését, Horváth Bélát. Nem, az tagadhatatlan, hogy 1932 nincs benne ebben az antológiában, amit azonban a legújabb magyar líra teljességén kívül ad, az csaknem egészen hiánytalan.

A fordítások szépsége sokszor egészen meglepő. Tehetség és műgond vállvetett munkája. A tartalmi hűséget bárki ellenőrizheti sorról-sorra követve az eredetit. De Kirkconnel nem éri be a tartalmi hűséggel. Amennyire lehetséges, mindenütt pontosan betartja az eredeti formákat. Lehetetlen természetesen tőle sem kívánhatunk. Vannak a magyar nyelvnek, a magyar ritmusnak olyan eredetiségei, amelyek teljes ellentétben állnak az angollal. Olykor azonban az eredetinek nemcsak formáit, de egész zenéjét is szinte bravurosan adja vissza a fordító. Balassa *Ének a végekről* című költeményének fordítása egészen kivételes szépségű. Kisfaludy *Mohácsa*, Vörösmarty *Vén cigánya*, Arany *Dantéja* remekbe készült darabok. A *walesi bárdok* úgy

hat angolul, mint valami régi skót népballada. Egészen meglepők az Ady-fordítások is. A *Párizsba beszökött az ősz* különösen sikerült.

Nem lehetünk eléggé hálásak Watson Kirkconnelnek azért, hogy a magyar lírát ilyen jellegzetes kötetekkel mutatja be a világ legnagyobb olvasó közönségének. Reméljük, hogy sikerül meg is hódítania a közönséget és ez ösztönözni fogja, hogy munkáját tovább folytassa s ezután az irodalomtörténeti jelentőségű antológia után ugyanezzel a választékos ízléssel válogassa össze s ugyanezzel a szeretetteljes odaadással és költői tehetséggel fordítsa le a ma igazán élő s a fiatal nemzedékeknek valóban szívéhez nőtt lírát, amelyből ebbe a kötetébe csak szorványosan került egy-két darab. *K. M.*

Zsigray Julianna: Kristálymuzsika. Novellák. (Az Új Idők kiadása.)

Két regénye is megelőzte Zsigray Julianna novelláskötetét. Mindkét regénynek sikere volt az olvasóközönség körében, noha egymásnak meglehetősen ellentmondó kritikákat olvashattunk róluk. Érthető kíváncsisággal és érdeklődéssel vettük hát kezünkbe a fiatal író legújabb könyvét.

Van a kötetben három novella (*Móric, az elátkozott királyfi; Tavaszi vetés; Régi karácsony*), amely hangban is, értékben is, élesen kiválik a többi közül. Gyermekkori emlékeket ír meg bennük meleg közvetlenséggel, a maga legegységesebb hangján, csipetnyi mosolyok közé rejtve a finom és megindító gondolatot. Ezekben az írásokban tükröződik legtisztábban fogékony lelkülete és ezekből olvashatók ki nemes írói értékei is. Szinte úgy tetszik, mintha csak önmagának írta volna ezeket és némi bizonytalankodással helyezte volna többi, bizonyára már próbát állt írása közé.

E három novella közül is kiválik a *Tavaszi vetés* című, példázatos szépségével. Ez az igazi «kristálymuzsika», elgondolásában, kicsendülésében is szimbolumot betöltő.

A többi írás is magán viseli Zsigray Julianna kezenyomatát.

Majthényi György.

Nyole verseskötet.

Liditt Julia : Bánató partján. — Rab Géza : Szaladj csak... — Jubász Ferenc és Lyachovits István : Virágok a domboldalon. — Kaesmári Imre : Szegény ember hagyatéka. — Várhegyi Székely András : Réka királyné gyöngye. — Keleti Jenő : Csavargás közben. — Hárs László : Születtem Budapesten. — Lovag Sándor : Az élet lírája.

Valami elszomorító mélabú van abban, ahogy tíz verseskötet meglepő gyorsasággal gyűlik össze a szerkesztőségi szekrényekben. Mintha minden kötetet megjelentető költő azt írta volna mottónak a kötet elejére, amit az egyik fiatal versírónk csodálatraméltó naivsággal kötet címének is írt: «Én is élek». Ennyit és csak ennyit akarnának ezek a verseskötetek? Névjegyek akarnának csak lenni, amiket leadnak az amúgy is kétséges «irodalmi élet» előszobáiban. Olyanok, akik többnyire megérdemelten mindörökre kinn maradnak az előszobában, akik csak megmondják, hogy vannak, de nem tudják: miért vannak. Pedig mi csoda időket élünk, hogy «sofförköltök» jelennek meg, hogy jólnevelt polgárgyerekek dühös szocialista-kommunista verseket hazudnak magukból, hogy szerelem vagy politika, vagy olyan sokszor talán éppen munkanélküliség elhiteti a versíróval, hogy költő. Keressük és hiába keressük, hogy egyszer kötetek választ adnak